

29. Oorlogsherinneringen van Jan Schrauwen: deel 2.
In het eerste deel wordt beschreven hoe Jan als jongeman van 19 jaar in 1942 door de Duitsers werd opgepakt om als dwangarbeider in Duitsland te moeten gaan werken. Hij had daar een vreselijke tijd met allerlei ontberingen. Nu het tweede gedeelte van het verhaal. Beginnend vanaf het moment dat hij, als gevolg van een bombardement op het barakkenkamp waar hij was gelegerd, de kans kreeg om te vluchten.

Door Jan Kuijpers

Jan Schrauwen vertelt. "Toen we na veel graven met onze handen, want iets anders hadden we niet, eindelijk de puinhoop voor de ingang van onze schuilkelder hadden opgeruimd en buiten kwamen, waar we de frisse lucht weer konden inademen, konden we onze ogen niet geloven. We stonden aan de grond genageld. Het hele terrein was compleet van de aardbodem weggevaagd. Alle barakken waren verdwenen. Overal bomkraters en lijken. Niets dan lijken. Op een oppervlakte zo groot als een voetbalveld lagen honderden dode of bijna dode mensen. Toen het Amerikaanse leger korte tijd daarna dit kamp aantrof hebben ze foto's gemaakt, die jaren later gepubliceerd zijn in het blad Panorama (zie foto boven). Dit blad publiceerde toen een uitgebreid verhaal

over dit kamp. Dit naar aanleiding van de Amerikaanse TV serie 'de Holocaust'. Het verhaal dat indertijd over de hele wereld ontzettend veel emoties heeft losgemaakt. Want eindelijk werd de jodenvernietiging in haar volle omvang op zeer indringende wijze aan de wereldbevolking getoond. Ook in een Engels blad is toen een verhaal verschenen onder de titel "I was there" van iemand, die samen met mij dit kamp heeft overleefd.

Vluchten

We waren met z'n zevenen. Onze eerste gedachte was: vluchten. Het open veld in. We sprongen over de lijken en zette het op een lopen. Tijdens onze vlucht sprong ik over een meisje heen dat nog leefde. Haar ogen knipperden. Haar been was compleet afgerukt. De botten staken er uit. Ze leefde nog, maar ik kon niks doen. Ik twijfelde nog, maar ik ben toen doorgelopen. Mijn hele leven worstel ik nog met de gedachte dat ik haar daar zo heb achtergelaten, heb laten creperen en niet heb geholpen. Maar ik was op dat moment absoluut niet in staat om iets voor haar te doen. Ik zie dat meisje, het was een Poolse, nog iedere dag voor me. Onze enige gedachte op dat moment was vluchten uit deze ellende.

Suikerbieten en uien eten

Het werd een ware overlevingstocht in de hoop ooit nog eens thuis te kunnen komen. We hadden niets te eten. Onderweg haalden we suikerbieten en uien van het land en aten die op. We liepen richting Sachsenhausen en sliepen in een verlaten steenfabriek op tafels en deuren, die daar lagen. De volgende dag gingen we verder. We hadden ook een Hollander uit het concentratiekamp bij ons, die de gestreepte kampkleding had uitgetrokken en wat burgerkleding had gevonden en aangetrokken. We kwamen een groep gevangenen onder bewaking van Duitse soldaten tegen. Toen ze ons zagen kwamen twee soldaten op ons af, vroegen wie we waren en zonder ook maar iets te zeggen zetten ze ons tegen de muur, met de bedoeling om ons dood te schieten.

'Wij zijn geen gevangenen maar vluchtelingen', dat redde ons leven

Toen we duidelijk konden maken dat we geen gevangenen waren, maar vluchtelingen lieten ze ons weer gaan. Later hoorden we, dat die soldaten de groep gevangenen in een lege schuur hadden opgesloten en de schuur met de gevangenen erin, in brand hadden gestoken. Onderweg kregen we soms onderdak en soms niet, omdat de bevolking veel te bang was om vreemden onderdak te geven. Eten kregen we dikwijls wel. Soms werden we uitgescholden als die "smerige buitenlanders, die ons in de vorige oorlog hadden verraden". Daarmee doelend op de Eerste Wereldoorlog. Toen we met z'n zevenen verder trokken kwamen we in een gehucht terecht van een paar boerderijen, waar de bevolking ons goed gezind was. Ik heb toen veertien dagen onderdak gekregen en eten bij een boerin, die helemaal alleen was. Haar man en haar zoon vochten aan het oostfront. Zij was blij dat ze iemand in huis kreeg, die wat werkzaamheden kon verrichten zoals het schoonmaken van het kippenhok en het verzorgen van de paarden.

De komst van de Amerikanen

Het Amerikaanse leger rukte steeds verder op. Vlak bij het gehucht lag een spoorlijn, die voortdurend werd gebombardeerd. Tijdens mijn verblijf kwamen twee meisjes aanlopen, die op de vlucht waren voor de Russen, die vanuit het oosten Duitsland binnen trokken. Eén was er zwanger en dat andere meisje was een heel knap meisje, waar ik warme gevoelens bij kreeg. Zij kregen ook onderdak bij die boerin. Toen de sirene weer

eens ging en Amerikaanse vliegtuigen de spoorlijn gingen bombarderen sprong ik uit het boerderijraam en ben toen samen met dat meisje de kelder ingedoken van de ernaast gelegen boerderij. Hand in hand zaten we daar. Wat was ik verliefd. Na het bombardement waren de Duitsers, die in dat gehucht waren gelegerd, vertrokken.

Witte lakens uit de ramen

De boeren hingen witte lakens uit de ramen om aan te geven dat er geen Duitse militairen meer bij hen op de boerderij waren. De volgende dag kwamen door dat gehucht hele colonnes Amerikaanse militairen. Die gooiden kaakjes, sigaretten en chocolade naar ons. Toen zijn we ook uit dat gehucht vertrokken en liepen richting Nordhausen. Onderweg pikten we fietsen van de Duitsers om wat sneller op te schieten. Maar in Nordhausen moesten we die fietsen weer inleveren van de Amerikanen en konden we te voet verder.

Dagen gelopen

Dagen hebben we gelopen. Overal waren er vluchtelingen van allerlei nationaliteiten. We sliepen in hooibergen en lege klaslokalen. Om onze magen te vullen kregen we kaakjes van de Amerikanen en haalden we worsten weg bij slagerijen, die we onderweg tegenkwamen. Bij het Amerikaanse Rode kruis hebben we nog iemand achter moeten achterlaten. Hij was te ziek om met ons verder te kunnen gaan. Toen we door Heidelberg kwamen zagen we pas goed wat een verwoesting die bombardementen hadden aangericht. Niets stond er meer overeind.

Opgepikt door Amerikanen

Toen we Heidelberg gepasseerd waren, werden we door een Amerikaans voertuig opgepikt, die ons naar Köningswinter bracht. Daar sliepen we in een lege treinwagon. En kregen van de Amerikanen noodrantsoenen. Ook werden we daar met DDT-poeder ontluisd. Na enkele dagen gingen we weer verder. Onderweg stroopten we de lege huizen af. We namen alles mee wat we maar konden gebruiken. Ik heb nog een wandelstok gepikt, die ik nu nog steeds heb. We moesten wel voorzichtig zijn, want de Amerikanen stonden plunderingen niet toe.

Weer in Holland

Na een week zo gelopen te hebben werden we opgepikt en naar Nederland gebracht. Op 30 april 1945 kwamen we in Echt aan. We werden ondergebracht in een school. Daar werd iedereen gescreend op zuiverheid. Ze moesten alles van ons weten. Na te zijn goedgekeurd werden we via Maastricht naar Eindhoven gebracht. In Eindhoven kregen we treinvervoer naar Breda, waar ik woonde.

Na alle ellende zag ik weer de toren van Breda

Wat was ik blij dat ik in de trein weer de Bredase toren zag na al die ellendige jaren. Ik ben in Breda uitgestapt met nog vijf anderen. Het eerste wat ik deed was informeren naar mijn ouders, broers en zusters. Ik deed dat bij een kennis van ons, die tegenover het station woonde. Die vertelde me dat mijn zusje Tonnie, ze was toen 16, een half jaar geleden op de fiets naar school op een brug in Breda door een vliegtuigbom was getroffen en overleden. Dat gebeurde op 23 december 1944.

Zuid-Nederland was allang bevrijd

Zuid-Nederland was toen al bevrijd. Een Duits vliegtuig liet, waarschijnlijk uit wraak, nog een bom vallen op bevrijd Breda. Toen ik hoorde dat mijn zusje was overleden, was ik er kapot van. Die kennis, die dat allemaal vertelde, sprong op z'n fiets om thuis te gaan vertellen, dat ik eraan kwam. Mijn oudste zuster kwam me tegemoet.

Het weerzien met mijn familie was enorm emotioneel. Ik denk daar nog dagelijks aan terug.

De ontmoeting met mijn familie was ontzettend emotioneel. Brabant was al een half jaar bevrijd en ze hadden al jaren niets meer van me gehoord. Ze hadden alle hoop al opgegeven, om mij nog ooit levend terug te zien. En plotseling stond ik daar voor hun ogen. Vies, smerig, helemaal onder de luizen stond ik daar. Na ruim twee en een half jaar gevangenschap met verschrikkelijke ontberingen. Aan dat moment van die ontmoeting met mijn familie, denk ik nog dagelijks terug. Mijn kleding heb ik toen in de schuur uitgedaan en verbrand en kon ik me voor het eerst weer eens grondig wassen in een teil water.

Beroepsmilitair geworden uit 'kwaadheid'

De oorlog met Japan was nog niet afgelopen en uit kwaadheid heb ik me na een maand thuis te zijn geweest, aangemeld als oorlogsvrijwilliger. Ik werd naar Engeland gestuurd voor een opleiding tot sergeant-instructeur. Maar in Japan ben ik nooit geweest. De oorlog was daar inmiddels ook afgelopen. Ik ben teruggegaan naar Nederland en heb toen in Nederland dienstplichtige soldaten opgeleid. Toen kreeg Nederland oorlog met Indië en daar ben ik toen bijna drie jaar geweest. Maar dat is een verhaal apart.

Tot slot

Ik ben dus beroepsmilitair geworden. Uit overtuiging. En ben inmiddels al dertig jaar gepensioneerd en woon al veertig jaar in Oirschot. Ik ben blij dat ik na zoveel jaren mijn verhaal heb mogen doen. Bedankt".

Ik ben Jan zeer erkentelijk voor de openheid, waarmee hij zijn verhaal aan mij heeft verteld. Het was voor hem een zware opgave om zijn ervaringen tot in de kleinste details aan mij te vertellen. Toch wilde hij zijn verhaal kwijt. Het luchtte hem op. Hij gaf inzicht in wat hij heeft moeten meemaken. Want hij vond dat zijn verhaal niet verloren mocht gaan. Voor heel veel mensen, die in hun jeugd zijn blootgesteld aan dergelijke verschrikkingen sluiten dit af door er nooit meer met iemand over te praten. En daarmee gaat veel verloren wat voor een juiste beoordeling van de geschiedschrijving, zowel persoonlijk als maatschappelijk van groot belang kan zijn.

Jan Kuijpers